

Peer

Parliaments

Make
yourself
heard

#MyWorldOurPlanet
#EUClimatePact

**Kā varam enerģētiku
padarīt zaļu un taisnīgu.**

Mācību materiāli

2. modulim

Šis dokuments neatspoguļo Eiropas Komisijas oficiālo nostāju. Lūdzam ņemt vērā, ka šajā dokumentā ietvertā informācija var būt novecojusi, jo tas sākotnēji tika sagatavots 2022. gadā.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2024

© Eiropas Savienība, 2024

Eiropas Komisijas dokumentu atkalizmantošanas politiku īsteno, pamatojoties uz Komisijas Lēmumu 2011/833/ES (2011. gada 12. decembris) par Komisijas dokumentu atkalizmantošanu (OV L 330, 14.12.2011., 39. lpp. ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>). Ja vien nav norādīts citādi, šo dokumentu atkalizmantot atļauts ar Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) licenci (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tas nozīmē, ka ir atļauta atkalizmantošana ar pienācīgu atsaušanos uz dokumentu un norādēm uz grozījumiem.

Tādu elementu izmantošanai vai reproducēšanai, kuri nepieder Eiropas Savienībai, var būt jāsaņem atļauja tieši no attiecīgajiem tiesību turētājiem.

Kā varam enerģētiku padarīt zaļu un taisnīgu: ražošana un izmantošana

1. jautājums

Sākot ar saules paneļiem uz jumta un beidzot ar labāku siltumizolāciju sienām – tam, kā mēs iegūstam enerģiju un to taupām savās mājās, ir vislielākā nozīme mūsu kā ilgtspējīgas sabiedrības veidošanā. Kas jums būtu vajadzīgs, lai enerģiju jūsu mājās izmantotu efektīvāk un ilgtspējīgāk? **Apskatiet variantus**, kas sniegti tālāk, **pārrunājiet** tos savā grupā un **sakārtojiet** secībā, sākot no, jūsuprāt, labākā risinājuma.

Punkti	Iespēja
5 punkti	B
4 punkti	C
3 punkti	A
2 punkti	E
1 punkts	D

Izvēles variants

- A** Vajadzētu būt kādiem stimuliem un pieejamai skaidrai informācijai par atbalsta pasākumiem, kas palīdzētu man īstenot **energoefektīvas pārmaiņas**, piemēram, siltināt māju, ierīkot viedo termostatu, nomainīt vecos logus un izmantot energoefektīvas spuldzes.
- B** Man nepieciešams pamudinājums **pāriet uz zaļu elektroenerģiju un apkuri** manās mājās, paaugstinot neatjaunojamās enerģijas cenas.
- C** Stimuliem jābūt tādiem, lai tādu zaļāku enerģijas avotu kā saules paneļu un siltumsūkņu ierīkošana mājās būtu lētāka un vienkāršāka.
- D** Vajadzētu parūpēties par to, ka **neatjaunojamo avotu enerģiju**, piemēram, ogles, nav iespējams izmantot, pēc iespējas ātrāk to pārtraucot.
- E** Kādus **citus risinājumus** varat piedāvāt?

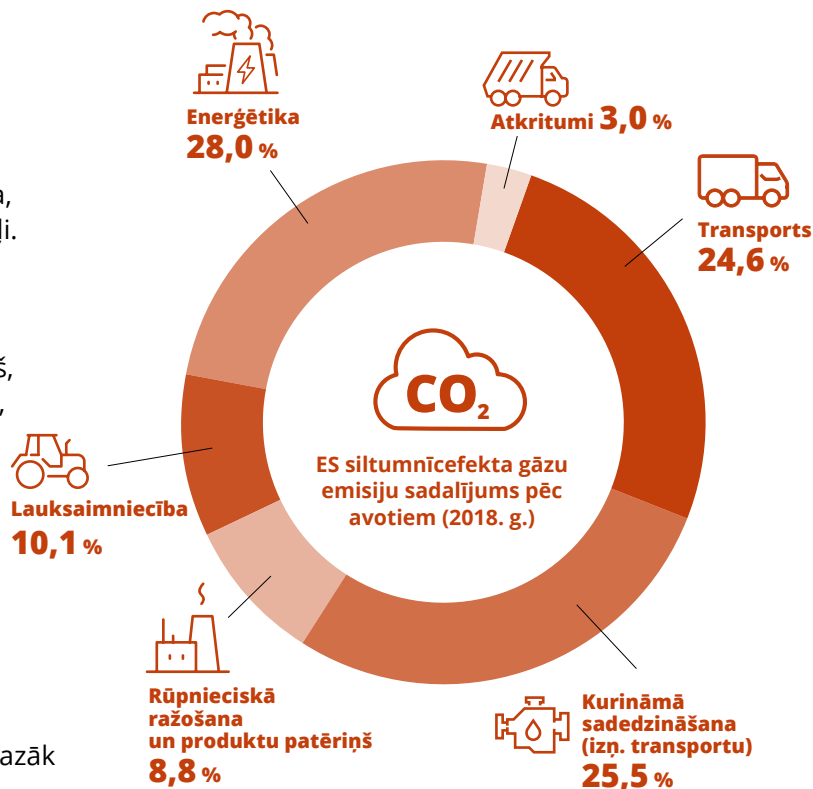
Konteksts

Ikviens mūsdienīga sabiedrība un ekonomika ir atkarīga no enerģijas: mums jāražo elektrība, jāapsilda mājokļi un jādarbina transportlīdzekļi. Lielākā daļa enerģijas joprojām tiek iegūta no fosilajiem kurināmajiem (naftas, oglēm un gāzes), tomēr neliela daļa nāk arī no tādiem atjaunojamiem energoresursiem kā saule, vējš, ūdens un zemes siltums. Un šī daļa, lai arī lēni, taču pārliecinoši aug.

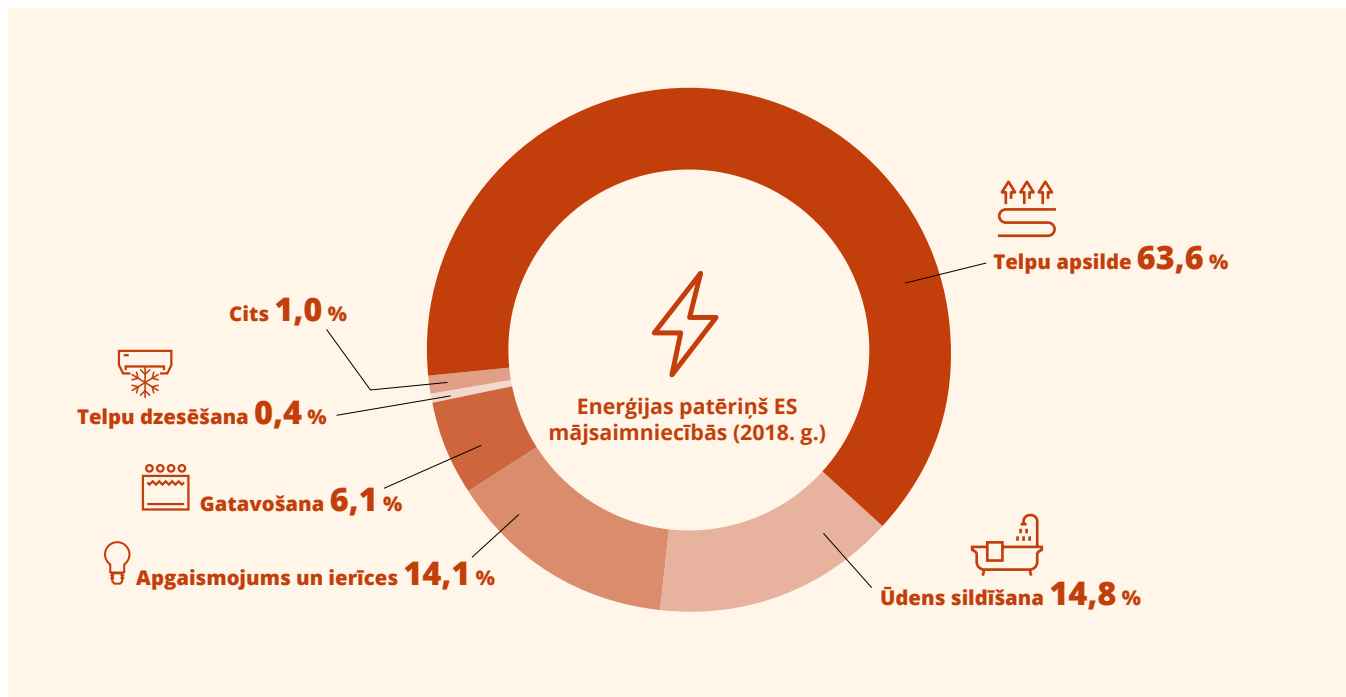
Trīs ceturtdaļas no ES siltumnīcefekta gāzu emisijām rodas no enerģijas ražošanas un patēriņa.

Pastāv **divi veidi, kā varam samazināt ar enerģētiku saistītās siltumnīcefekta gāzu emisijas**.

- Uzlabojot energoefektivitāti un izmantojot mazāk enerģijas (piemēram, siltinot ēkas).
- Palielinot no atjaunojamiem resursiem iegūtas enerģijas īpatsvaru. 2018. gadā māsaimniecības patērēja 26,1 % visas ES izlietotās enerģijas, lielākā daļa no tās bija iegūta, izmantojot dabasgāzi (32,1 %) un no fosilajiem kurināmajiem ražotu elektrību (24,7 %), savukārt atjaunojamie energoresursi veidoja tikai 19,5 % šī patēriņa. Apkure māsaimniecībās ir būtiskākais enerģijas patēriņa veids.

Efektīvāka un ilgtspējīgāka enerģijas ražošana un patērēšana palīdz aizsargāt vidi, kā arī cilvēku veselību un labklājību. Turklāt tādējādi palēninās klimata pārmaiņas un globālā sasilšana, kā arī samazinās ES atkarība no ārējiem naftas un gāzes piegādātājiem. Tādēļ ES Zaļā kursa mērķis ir veikt pāreju no oglēm uz tīrākiem energoresursiem.

Kā varam enerģētiku padarīt zaļu un taisnīgu: ražošana un izmantošana

Energoefektīvas ēkas

Ēkas rada aptuveni 40 % ES kopējā enerģijas patēriņa un vairāk nekā trešo daļu ES siltumnīcefekta gāzu emisiju.

Ap 75 % visu ES ēku nav energoefektīvas, un katru gadu tikai 1 % ēku tiek veikta energoefektivitāti uzlabojoša renovācija. Aptuveni 85–95 % šobrīd esošo ēku joprojām tiks izmantotas 2050. gadā.

Lai līdz 2030. gadam par vismaz 55 % samazinātu ES siltumnīcefekta gāzu emisijas, ar ēkām saistītās emisijas jāsamazina par 60 %. Tādēļ ēkas jāpadara energoefektīvākas, piemēram, uzlabojot to siltumizolāciju.

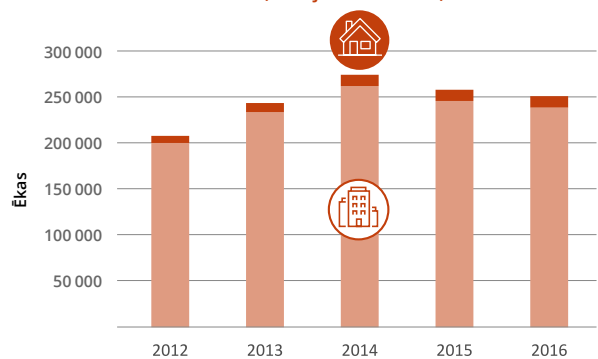
Eiropas Komisijas stratēģijas mērķis ēku renovācijas veicināšanai – Renovācijas vilnis Eiropai – ir turpmākajos 10 gados divkāršot ikgadējo energorenovāciju skaitu.

Dažkārt problēmas var radīt arī tā sauktā “īpašnieka un īrnieka dilemma”: īpašnieki nevēlas pārāk daudz naudas ieguldīt energoefektīvās ierīcēs un renovācijā, jo viņiem šie tēriņi neatmaksāsies, savukārt labumu no panāktā ietaupījuma gūst īrnieki, jo tieši viņi maksā energopakalpojumu rēķinus.

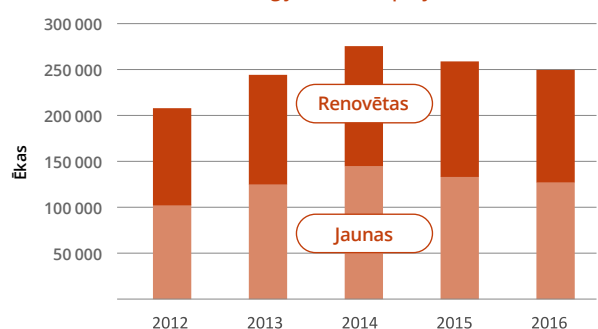
Jauns investīciju vilnis energoefektīvā ēku renovācijā var stimulēt būvniecības nozari, potenciāli līdz 2030. gadam radot 160 000 zaļu darbvieta.

Dažas ES dalībvalstis joprojām nav izvirzījušas prioritāti steidzamu darbību veikšanai, kas nepieciešamas būvniecības nozarē.

Gandrīz nulles enerģijas ēkas Eiropā pēc ēku lietošanas veida (dzīvojamās vai citas)

Gandrīz nulles enerģijas ēkas Eiropā (jaunas un renovētas)

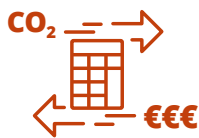

Kā varam enerģētiku padarīt zaļu un taisnīgu: ražošana un izmantošana

Oglekļa cenas noteikšana

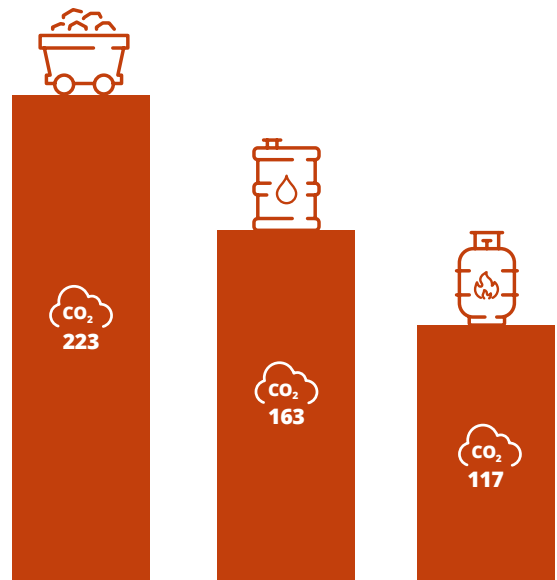
Cenas noteikšana ogleklim ir mēģinājums aptvert oglekļa emisiju negatīvās papildu izmaksas. Tās ir izmaksas, ko sabiedrība – ikviens no mums – maksā, lai atlīdzinātu klimata pārmaiņu radīto kaitējumu, piemēram, izmaksas veselības aprūpei vai par mantisko kaitējumu, kas izriet no karstuma viļņiem un sausuma (avots).

Pastāv dažādi oglekļa emisiju cenas noteikšanas veidi, taču emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas un oglekļa nodokļi ir visbiežāk izmantotie.

Emisiju kvotu tirdzniecība nozīmē to, ka oglekļa emisiju avots (piemēram, elektroenerģijas piegādātāji) saņem sertifikātus, kas tiem ļauj gada laikā emitēt noteiktu CO₂ apjomu. Savukārt tie, samazinot savas CO₂ emisijas, neizmantojot kvotas var tirgū pārdot citai pusei, kuras emisiju apjoms ir augstāks. Kopējais šādu sertifikātu skaits ir ierobežots un palēnām ar tiesību aktu palīdzību tiek samazināts, lai oglekļa emisiju avotus stimulētu samazināt savu oglekļa pēdu.

Oglekļa saturs fosilajā kurināmajā pēc veidiem – ogles, nafta, dabasgāze (CO₂ mārčiņās uz miljonu britu siltumvienību)

ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu sāka izmantot 2005. gadā. Tas bija pasaulē pirmais lielais oglekļa tirgus un joprojām ir lielākais. Tas ierobežo emisijas aptuveni 10 000 objektos enerģētikas nozarē un apstrādes rūpniecībā, kā arī aviosabiedrībās, kas veic pārvadājumus starp dalībvalstīm. Lai arī sistēma vēl neattiecas uz vispārējām emisijām pārvadājumu un ēku sektorā, tā aptver aptuveni 40 % ES siltumnīcefekta gāzu emisiju.

Kā varam enerģētiku padarīt zaļu un taisnīgu: ražošana un izmantošana

Oglekļa cenas noteikšana

Ogles (antracīts)	228,60
Ogles (lignīts)	216,24
Ogles (subbituminozās)	214,13
Ogles (bituminozās)	205,40
Dīzeļdegviela un šķidrās kurināmais	163,45
Benzīns (etanolu nesaturošs)	155,77
Propāns	138,63
Dabaszāze	116,65

CO₂ mārčiņas, kas emitētas uz miljonu Lielbritānijas siltuma vienību (Btu) enerģijas dažādām degvielām

Atšķirībā no emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas oglekļa nodoklis tiešā veidā piešķir ogleklim cenu, nosakot nodokļa likmi par siltumnīcefekta gāzu emisijām vai – daudz biežāk – par oglekļa saturu izmantotajos fosilajos kurināmajos. Fosilo kurināmo oglekļa saturs apzīmē atšķirīgo oglekļa dioksīda (CO₂) apjomu, ko dažādi kurināmie emitē salīdzinājumā ar to sadedzināšanas rezultātā iegūto enerģiju. Piemēram, akmeņogles sadegot emitē gandrīz divas reizes vairāk CO₂ nekā dabaszāze, kas jāsadedzina tāda paša enerģijas daudzuma iegūšanai.

Dažas Eiropas valstis, kuru vidū bija Somija, Norvēģija, Zviedrija un Dānija, jau 20. gadsimta 90. gados sāka izmēģināt oglekļa nodokļu izmantošanu. Kopš tā laika šim piemēram ir sekojušas daudzas Eiropas valstis, taču to nodokļu likmes ir ļoti dažādas. Oglekļa nodokļi var būt efektīvs CO₂ emisiju un gaisa piesārņojuma mazināšanas veids, liekot par oglekli maksāt, un tie var palīdzēt samazināt emisijas nozarēs, uz kurām ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēma neattiecas.

Oglekļa cenas noteikšanas rezultātā gūtos ienējumus iespējams izmantot turpmākajos centienos samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas. Turklāt tos ir iespējams izmantot, lai kompensētu mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem radīto slogu, palielinot sociālos pabalstus, atbalstot mājāsaimniecības ar vienreizējiem maksājumiem vai ieguldot līdzekļus noteiktās shēmās, piemēram, subsīdijās ēku renovēšanai.

Kā varam enerģētiku padarīt zaļu un taisnīgu: ražošana un izmantošana

Saules enerģija ir atjaunojams energoresurss, ko iespējams izmantot mājsaimniecību apgādei ar elektrību un karsto ūdeni. Līdz 2040. gadam saules enerģijai ir potenciāls apmierināt 20 % ES elektroenerģijas pieprasījuma.

Lielākajā daļā dalībvalstu saules enerģija nodrošina mazāk nekā 1 % no apsildei un dzesēšanai nepieciešamās enerģijas. Valstīs ar siltāku klimatu un vairāk saules gaismas, kā arī mazāku pieprasījumu pēc apkures saules enerģija nodrošina ievērojami lielāku enerģijas daļu – Kiprā, piemēram, tie ir vairāk nekā 15 %.

Siltumsūkņi ir vēl viens efektīvs enerģijas avots. Ārpus dzīvojamās ēkas novietots siltumsūkņis darbojas līdzīgi kā ledusskapis, tikai pretēji, un telpu apsildei vai dzesēšanai izmanto vidē esošo enerģiju. Lai gan siltumsūkņa darbināšanai nepieciešama elektrība, tā tiek izmantota ļoti efektīvi.

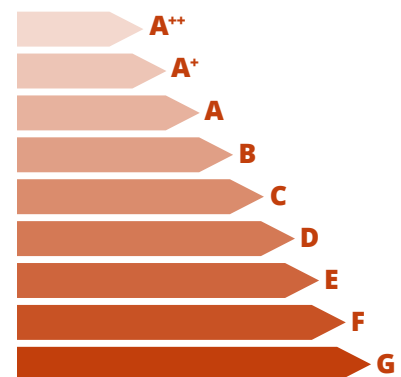

Siltumsūkņi iepriekšējo gadu laikā kļuvuši daudz biežāk sastopami, īpaši dalībvalstīs ar aukstu klimatu un mazāku skaitu tādu mājokļu, kas pieslēgti dabasgāzes tīklam. Visizplatītākie tie ir Zviedrijā, Igaunijā, Somijā un Norvēģijā, kur ik gadu tiek pārdoti vairāk nekā 25 siltumsūkņi uz 1000 mājsaimniecībām.

Lai samazinātu mājokļu apkures sistēmu radīto emisiju apjomu, dalībvalstis veicina siltumsūkņu un saules paneļu uzstādīšanu, visbiežāk piešķirot subsīdijas un aizdevumus, kā arī nodokļu samazinājumus. Rezultātā dažās dalībvalstīs ievērojami audzis to uzstādīšanas biežums.

Kopš 2015. gada ES regula pieprasa par siltumsūkņiem, saules paneļiem un līdzīgām mājsaimniecības iekārtām elektroenerģijas un siltuma ražošanai norādīt informāciju attiecībā uz to energoefektivitāti un enerģijas patēriņu. Turklāt 2010. gadā ES izvirzīja prasību, ka, sākot ar 2021. gadu, visām jaunbūvējamām ēkām jābūt "gandrīz nulles enerģijas ēkām" un tajās jāizmanto no atjaunojamiem resursiem iegūta enerģija. Laikā no 2012. gada līdz 2016. gadam uzbūvēti vai atbilstoši prasībām renovēti aptuveni 1,2 miljoni "gandrīz nulles enerģijas ēku". To īpatsvars būvniecības tirgū ir pieaudzis no 14 līdz 20 %.

Kā varam enerģētiku padarīt zaļu un taisnīgu: ražošana un izmantošana

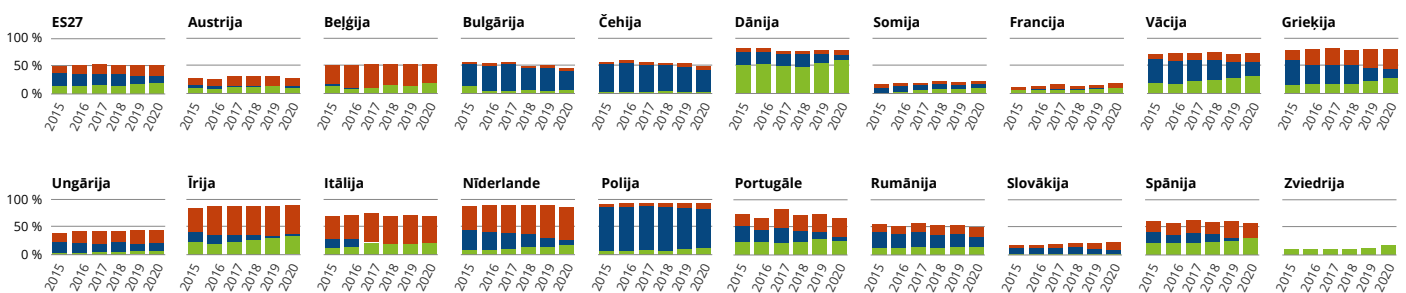
Pāreja no oglēm uz citiem energoresursiem

Atjaunojamie energoresursi ir pārspējuši fosilos kurināmos, 2020. gadā pirmo reizi kļūstot par ES galveno elektroenerģijas avotu. Tomēr ogles vairākās dalībvalstīs joprojām ir nozīmīgs resurss, kaut arī ogļu dedzināšana rada visvairāk CO₂

emisiju attiecībā pret to sadedzināšanā iegūto enerģiju – gandrīz divas reizes vairāk nekā dabasgāze un par 40 % vairāk nekā dīzeļdegviela un šķidrās kurināmais.

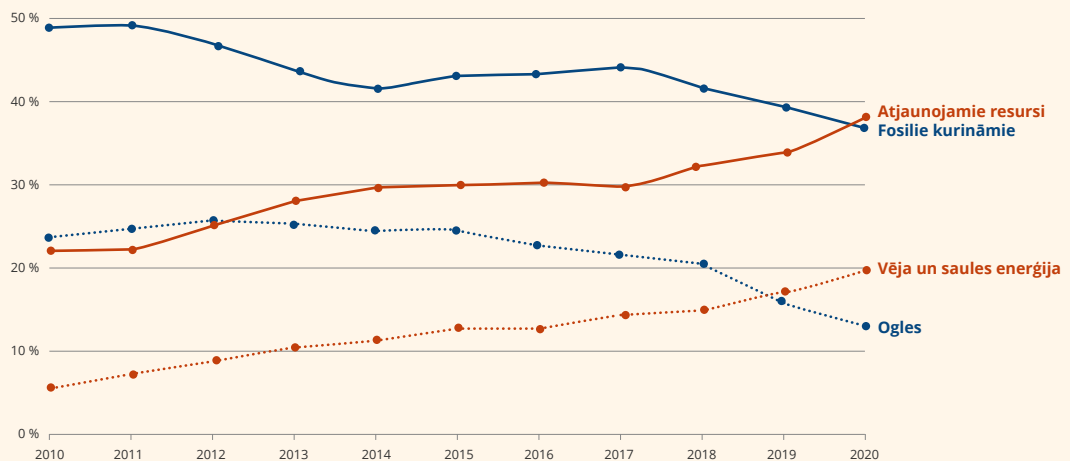
ES dalībvalstīs elektroenerģijas ražošanai izmantotie resursi

Procentuāli no kopējās saražotās enerģijas

Atjaunojamie resursi apsteidz fosilos kurināmos

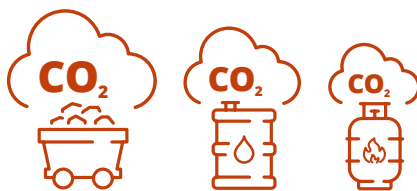
% daļa no ES27 kopējās saražotās elektroenerģijas

Kā varam enerģētiku padarīt zaļu un taisnīgu: ražošana un izmantošana

Pāreja no ogļēm uz citiem energoresursiem

Kilograms ogļu rada vairāk CO₂ nekā jebkurš cits fosilais kurināmais. Lai gan spēkstacijas ir uzlabojušas savu sniegumu vides jomā, ar ogļēm darbināmās stacijas joprojām ir galvenais gaisā un ūdenī nonākošo piesārņotāju avots.

Eksperti norāda: lai sasniegtu Eiropas Komisijas mērķi līdz 2030. gadam siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināt par vismaz 55 %, dalībvalstīm no ogļu izmantošanas būtu jāatsakās pavisam.

Starp 27 ES dalībvalstīm ir daudz tādu Eiropas valstu, kurās ogles ir tradicionāls elektroenerģijas ražošanas resurss, un no tām 14 jau pilnībā ir atteikušās no ogļu izmantošanas vai arī paziņojušas, ka tas notiks līdz 2030. gadam. Vācija kā mērķi ir izvirzījusi 2038. gadu, Polijai tas ir 2049. gads, Čehija un Slovēnija no ogļu izmantošanas plāno atteikties 2033. gadā. Rumānija ir apņēmusies atteikties no ogļu izmantošanas līdz 2032. gadam, savukārt Bulgārija – līdz 2038. gadam.

Atteikšanās no ogļu izmantošanas attiecīgajiem reģioniem ir izaicinājums. ES ogļu nozare nodarbina 237 000 cilvēku ogļraktuvēs un elektrostacijās, un to skaits līdz 2030. gadam varētu sarukt par 160 000, līdz nozare pilnībā izzudīs 21. gadsimta 40. gadu sākumā. Šis samazinājums var būt pat straujāks atkarībā no tā, cik ātri Eiropas Savienībā noritēs atteikšanās no ogļu izmantošanas.

ES ir izveidojusi Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu un fondu ar mērķi atbalstīt tos ES reģionus, kurus visvairāk ietekmē pārkārtošanās uz klimatneitralitāti – īpaši tas attiecas uz reģioniem, kuros būtisks resurss ir ogles, kūdra un degslāneklis. Šis atbalsts reģioniem palīdzēs pārstrukturēt savas ekonomikas un pārkvalificēt darbaspēku darbam nākotnes vajadzībām atbilstošās nozarēs.

Kā varam enerģētiku
padarīt zaļu un taisnīgu:
ražošana un izmantošana

Kā varam enerģētiku padarīt zaļu un taisnīgu: taisnīga pārkārtošanās

2. jautājums

Ir svarīgi, lai, pārejot uz tīrākiem, zaļākiem energoresursiem, neviens nepaliktu novārtā. Kā varam šo pārkārtošanos padarīt taisnīgu visiem? **Apskatiet tālāk piedāvātos variantus, pārrunājiet tos** savā grupā un **sakārtojiet** secībā, sākot no, jūsuprāt, labākā risinājuma.

Punkti	Iespēja
5 punkti	B
4 punkti	C
3 punkti	A
2 punkti	E
1 punkts	D

Izvēles variants

- A** Energotaupības tehnoloģijām, piemēram, sadzīves tehnikai un **spuldzēm, vajadzētu būt cenas ziņā pieejamākām** mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem.
- B** Piemērojot maksu par ražošanas procesā emitēto oglekli (oglekļa cenu), no neatjaunojamiem resursiem ražota enerģija un elektrība **klūs arvien dārgāka**. Šo pieaugumu mājāsaimniecībām ar zemiem ienākumiem vajadzētu kompensēt.
- C** Cilvēkiem, kuri strādā fosilā kurināmā vai energoietilpīgās nozarēs, vajadzētu piedāvāt **pārkvalificēšanās iespējas**, lai viņi varētu atrast citu darbu tai pašā vai citā nozarē.
- D** Kopienām un reģioniem, kas ir atkarīgi no ogļu ieguves, **jāsaņem īpaša palīdzība, lai atbalstītu pāreju uz zaļo vidi**.
- E** Kādus **citus risinājumus** varat piedāvāt?

Konteksts

ES ar savu Zaļo kursu ir nospraudusi mērķi sekmēt pārkārtošanos uz zaļo enerģiju un līdz 2050. gadam kļūt par pirmo klimatneitrālo kontinentu. Tiek lēsts, ka kopumā zaļā pārkārtošanās būs ar pozitīvu ietekmi uz ekonomiku un nodarbinātību. Ar atbilstošu politiku palīdzību līdz 2030. gadam ES var radīt aptuveni 1 miljonu darbvieta – lielākoties vidējas kvalifikācijas un vidēji apmaksātas darbvieta būvniecībā un ražošanā.

Zaļā pārkārtošanās nozīmē enerģētikas nozares pārveidošanu, kas īsā laika posmā prasīs iespaidīgas investīcijas. Šīs pārkārtošanās izmaksas attiecībā uz elektroapgādi vien līdz 2050. gadam var sasniegt 1,2 triljonu līdz 1,4 triljonu EUR apmēru. Enerģijas piegādātāji šobrīd daļu šo enerģētikas pārkārtošanās izmaksu uzliek patērētājiem, iekļaujot tās energopakalpojumu rēķinos. Tā rezultātā pieaug enerģētiskās nabadzības risks, kas Eiropas Savienībā skar līdz pat 34 miljoniem cilvēku. Mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem nevar atļauties jaunākas, efektīvākas ierīces un bieži vien dzīvo vecākās, neatjaunotās ēkās, un tas nozīmē, ka viņiem salīdzinājumā ar energoefektīvās ēkās dzīvojošajiem jāsamaksā ievērojami lielāki rēķini par energopakalpojumiem.

Enerģētikas pārkārtošana izdara spiedienu uz tām enerģētikas nozares daļām, kas joprojām ir atkarīgas no fosilā kurināmā, piemēram, uz ogļu ieguvu un minerāleļļas (piem., parafīna) ražošanu. Tādēļ Eiropas Komisija ierosina veidot Sociālo klimata fondu, ar kā palīdzību varētu atbalstīt ieguldījumus ēku un transporta dekarbonizācijā, vienlaikus risinot enerģētiskās nabadzības problēmu. Tas palīdzēs mazaizsargātām mājsaimniecībām un maziem uzņēmumiem finansēt energorenovāciju un citus pasākumus, kas viņiem ļaus samazināt savu enerģijas patēriņu un pāriet uz atjaunojamu resursu izmantošanu. Šis fonds laikā no 2025. līdz 2032. gadam padarīs pieejamus 72,2 miljardus EUR.

ES ir izveidojusi 19,2 miljardus EUR lielu Taisnīgas pārkārtošanās fondu, lai zaļo pārkārtošanos padarītu godīgu un iekļaujošu. Dalībvalstis var šos resursus izmantot, lai finansētu tādus projektus kā apmācību un pārkvalifikācijas programmas, kas palīdzēs cilvēkiem rast jaunas nodarbinātības iespējas reģionos, kuri ir ļoti atkarīgi no fosilajiem kurināmajiem un nozarēm, kas intensīvi rada siltumnīcefekta gāzes.

1 miljons

jaunas zaļās darbvieta ES 2030. gadā

72,2 miljoni

Sociālais klimata fonds 2025 > 2032

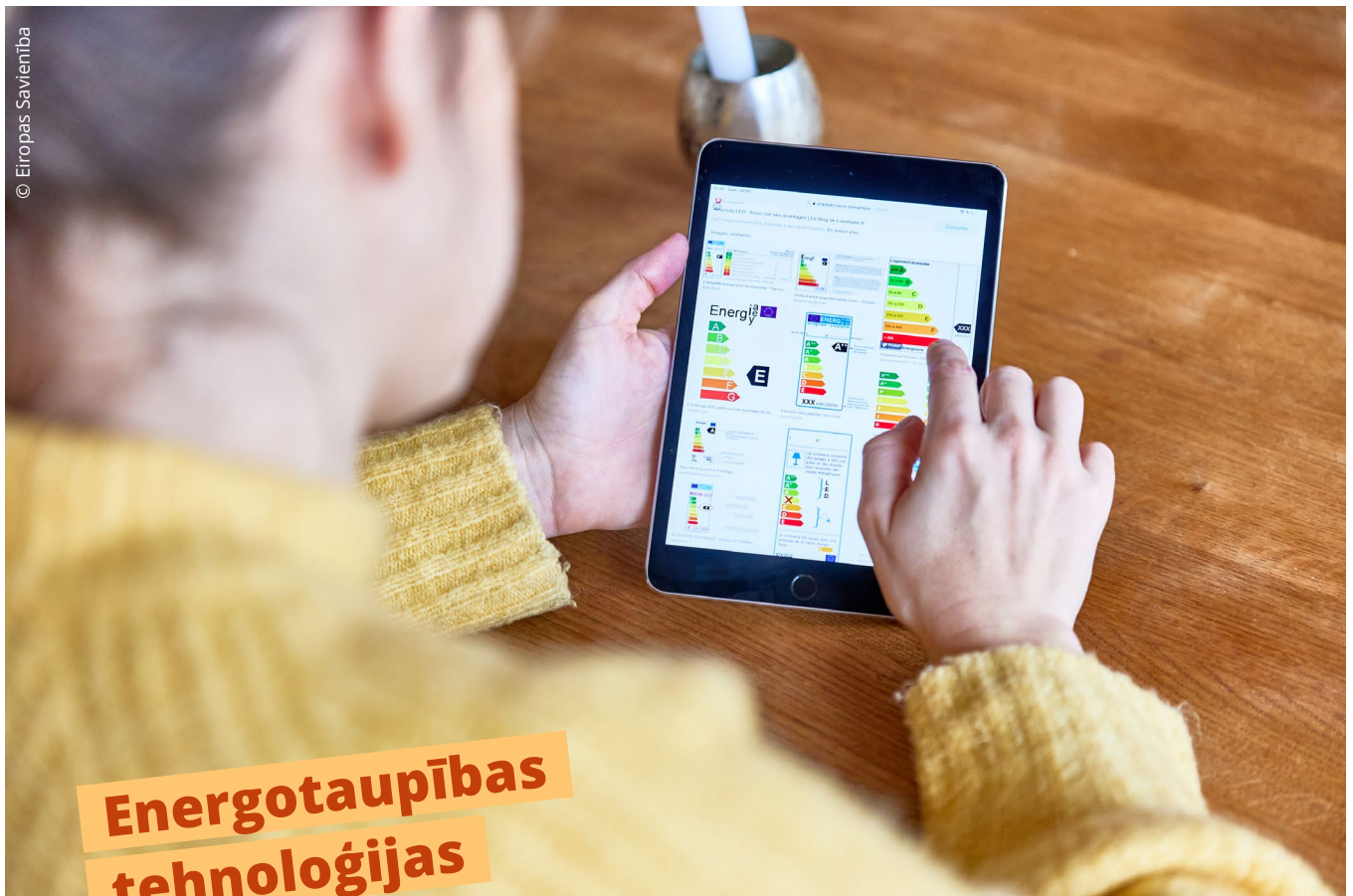

19,2 miljoni

ES aplēstais pārkārtošanās fonda lielums

Kā varam enerģētiku
padarīt zaļu un taisnīgu:
taisnīga pārkārtošanās

Energotaupības tehnoloģijas

Pastāv daudzveidīgas iespējas, kā taupīt enerģiju: sākot ar tādiem zemu un vidēju izmaksu risinājumiem kā energoefektīvas spuldzes un sadzīves tehnika un beidzot ar dārgām energoefektivitātes tehnoloģijām mājokļu modernizācijai (piemēram, programmatūras risinājumi to energovadībai).

Iegādājoties sadzīves tehniku, patērētājiem bieži nākas izvēlēties starp standarta un energoefektīvu modeli, kas parasti ir dārgāks, taču piedāvā zemākas lietošanas izmaksas tehnikas mūža garumā. Jāizdara izvēle starp mazākiem tēriņiem pirkuma brīdī (izvēloties standarta modeli) un mazākiem tēriņiem vēlāk (izvēloties energoefektīvo modeli). Izvēloties, piemēram, vienu no energoefektīvākajām elektriskajām cepeškrāsnīm, 15 gadu laikā iespējams ietaupīt līdz pat 230 EUR.

Mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem nav tendence veikt pasākumus, lai modernizētu savas mājas ar energoefektīvām tehnoloģijām, kā to dara māju īpašnieki ar lielākiem ienākumiem. Ēku renovēšanas programmas mājokļu īpašniekiem ar zemiem ienākumiem varētu kļūt pievilcīgākas, ja tiktu samazinātas procentu likmes aizņēmumiem, pagarināts aizņēmuma atmaksas periods un/vai palielināts subsīdijas apjoms.

Valstīs pastāv sadzīves tehnikas nomaiņas politikas, kas bieži attiecas uz neefektīvām apgaismes ierīcēm vai vecām sadzīves tehnikām, kā veļas mazgāšanas mašīnas un ledusskapji. Piemēram, kāda Vācijas programma mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem piešķir 150 EUR lielu dotāciju, lai palīdzētu tām iegādāties jaunu, energoefektīvu ledusskapi.

Kā varam enerģētiku padarīt zaļu un taisnīgu: taisnīga pārkārtošanās

Kompensācija par oglekļa cenu

© Eiropas Savienība

ES mājsaimniecībām ar viszemākajiem ienākumiem energoapkalpojumu rēķini (ietverot nodokļus) veido aptuveni 10 % no visiem mājsaimniecības izdevumiem, kas attiecīgi svārstās no 3 % Zviedrijā līdz pat 23 % Slovākijā.

ES Enerģijas nodokļu direktīva dalībvalstīm sniedz iespējas mazaizsargātās mājsaimniecības atbrīvot no augstākiem enerģijas nodokļiem.

Ieviešot maksu par ražošanas procesā emitēto oglekli (oglekļa cenu), enerģija un elektrība kļūs arvien dārgāka. Tomēr oglekļa cenas noteikšanas rezultātā gūtos ieņēmumus iespējams izmantot, lai kompensētu mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem radīto slogu, atbalstot tās ar sociālo pabalstu un subsīdiju shēmu starpniecību.

Īrija, piemēram, plāno šos ieņēmumus sadalīt, lai mazaizsargātās mājsaimniecības aizsargātu, palielinot tām pabalstu kurināmā iegādei. Portugāle plāno oglekļa nodokļa ieņēmumus izmantot, lai ģimenēm ar zemākiem ienākumiem piešķirtu ienākumu nodokļa atvieglojumus. Savukārt, kad Zviedrija 1991. gadā ieviesa savu oglekļa nodokli, tā kopumā samazināja enerģijas nodokļus, lai nepieļautu kopējā nodokļu apjoma palielināšanos, kas varētu negatīvi ietekmēt mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem.

Valdības oglekļa cenas noteikšanas rezultātā gūtos ieņēmumus var izmantot, lai palielinātu vides aizsardzības jomā izmantotos līdzekļus un lai atbalstītu turpmākos centienus samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas.

**Kā varam enerģētiku
padarīt zaļu un taisnīgu:
taisnīga pārkārtošanās**

ES ogļu nozarē, galvenokārt ogļu raktuvēs un ogļu elektrostacijās, joprojām strādā 237 000 cilvēku. To skaits līdz 2030. gadam varētu samazināties par 160 000.

Gados jaunie biežāk ir gatavi iesaistīties prasmju pilnveides un pārqualifikācijas iniciatīvās.

ES Taisnīgas pārkārtošanās fonds līdztekus citām iniciatīvām palīdzēs cilvēkiem pielāgoties mainīgajam darba tirgum, nodrošinot iespējas uzlabot viņu esošās prasmes vai apgūt jaunas, kā arī palīdzot atrast jaunu darbu.

Papildus tam arī jaunais Eiropas Sociālais fonds Plus (ESF+), kura budžets 2021.–2027. gadam pārsniedz 99 miljardus EUR, ieguldīs līdzekļus iedzīvotāju pārqualificēšanā un prasmju pilnveidē, tādējādi atbalstot pārkārtošanos uz zaļo un digitālo ekonomiku.

Prasmju neatbilstība ir šķērslis tam, lai īstenotu pārkārtošanos uz mazoglekļa energosistēmu. Enerģētikas nozares darbaspēka pamatā ir vīrieši, un tas noveco, kas īpaši novērojams tradicionālajās enerģijas nozarēs. Taču ir augsts pieprasījums pēc zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) jomas absolventiem, kā arī cilvēkiem ar digitālajām prasmēm.

**Kā varam enerģētiku
padarīt zaļu un taisnīgu:
taisnīga pārkārtošanās**

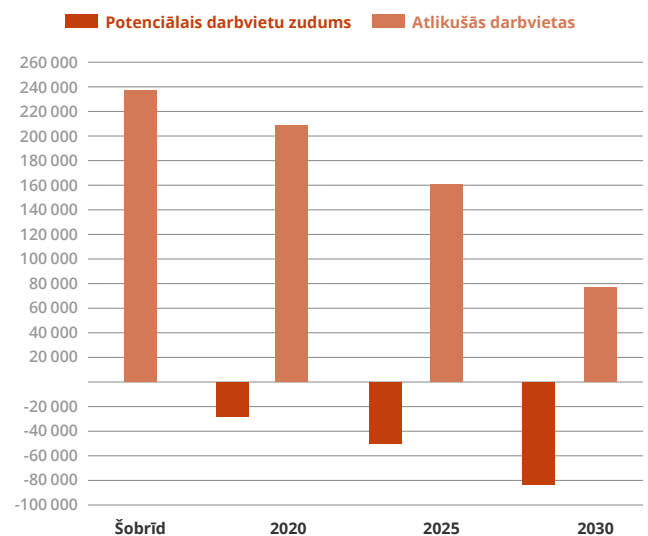
Atbalsts no oglēm atkarīgajiem reģioniem

ES ogļrūpniecības nozarē joprojām strādā 185 000 cilvēku. Aptuveni puse ogļrūpniecībā nodarbināto strādā Polijā, kam seko Vācija, Čehija, Rumānija, Bulgārija, Grieķija un Spānija.

Ir aplēsts, ka, nozarei kļūstot mazāk konkurētspējīgai, 109 000 kalnrūpniecības darbvieta ir pakļautas augstam izzušanas riskam. Vienā no Polijas reģioniem var tikt zudētas līdz pat 41 000 darbvietas, kas ir aptuveni puse no kopējā darbvieta skaita šai reģionā.

Plānots, ka pēdējā no Vācijas ogļu elektrostacijām darbu beigs 2038. gadā un, ka līdz tam brīdim valsts reģioni, kuri ir atkarīgi no oglēm, kopumā saņems 14 miljardus EUR, lai investētu skartajos reģionos. Šos līdzekļus būs iespējams izmantot digitālās pārkārtošanās projektos, tūrisma paplašināšanai, pilsētu infrastruktūras uzlabošanai, kā arī inovatīviem klimatrīcības un vides aizsardzības projektiem.

Dalībvalstis, kuru reģioni, nozares un strādājošie saskarsies ar vislielākajām problēmām pārejā uz zaļo enerģiju, var pieteikties finansējumam no Eiropas Savienības Taisnīgas pārkārtošanās fonda. Dialogā ar Eiropas Komisiju tām būs jādefinē "Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālie plāni", kuros izklāstītas problēmas katrā teritorijā, attīstības vajadzības un mērķi, kā arī atbalsta pasākumi, kas jā īsteno līdz 2030. gadam.

Kā varam enerģētiku padarīt zaļu un taisnīgu: taisnīga pārkārtošanās

Vai vēlaties dalīties savā viedoklī par ES turpmāko klimata politiku ar cilvēkiem no visas Eiropas?

Kā jūs vēlētos veicināt klimatneitralitātes sasniegšanu Eiropā? Pārrunājiet un iesaistieties!

Kā jūs varat veicināt klimatneitralitātes sasniegšanu Eiropā?

Saules enerģija

Ierīkojiet saules paneļus elektrības ražošanai savām mājām.

Mazāk apkures

Samaziniet sava mājokļa apkuri par grādu vai vairāk.

Siltumizolācija

Ierīkojiet vai uzlabojiet sava mājokļa siltumizolāciju.

Cits enerģijas avots

Izvēlieties savam mājoklim oglekļneitrālu enerģijas piegādātāju.

Vēlaties sekot līdzi Peer Parliaments darbībai?

Vai jums ir interese pašiem uzņemt Peer Parliaments pasākumu?

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

climate-pact.europa.eu

[EUClimateAction](https://www.facebook.com/EUClimateAction)

[EUClimateAction](https://twitter.com/EUClimateAction)

[ourplanet_eu](https://www.instagram.com/ourplanet_eu)

[EU Environment and Climate](https://www.linkedin.com/company/eu-environment-and-climate)

[EUClimateAction](https://www.youtube.com/channel/UCUClimateAction)

#MyWorldOurPlanet
#EUClimatePact